

Psychosomatické poruchy v kardiologii

Esenciální hypertenze

- hranice normálního krevního tlaku dle WHO je 140/90 mmHg
- popisují se tři stadia hypertenze:
 - o 1.stadium pouze zvýšený tlak
 - o 2.stadium je charakterizováno změnami na EKG, zbytnění L srdeční komory, změny na očním pozadí
 - o 3.stadium a vážnější orgánové poruchy
- v etiopatogenezi se za významnou považuje dědičnost (pozitivní RA v 50%)

1) dynamické školy:

- poukazuje na celoživotní nevědomý konflikt kolem vyjádření hostility, agrese, rozmrzelosti, vzpoury, ambicí, někdy i závislosti (... vyplavení noradrenalinu při zlosti způsobuje periferní vazokonstrikci)
- dle Alexandra je centrálním nálezem neustálý zápas proti vyjádření hostilních agresivních pocitů a obtíže ve svém prosazování se
- nemocní se obávají ztráty lásky ostatních a proto potlačují vyjádření své hostility, přesto jsou náchylní k dětským záchvatům zuřivosti a agrese
- často zůstávají v jednom zaměstnání, i když jsou mnoho let finančně podhodnoceni, neumějí se prosadit
- spouštěcí situace je při potřebě sebeprosazení ⇒ v práci při zvýšení nároků bez vyšší odměny a současně ohrožení ztráty zaměstnání při projevu odporu
- ve svých vztazích udržují vzdálenost, ostatní lidi považují za nebezpečně, vysměvačně, nedůvěryhodné

2) behaviorální školy - teorie stresu, chronických konfliktů, dlouhodobého duševního vypětí

Léčebná strategie - komplexnost! Farmaka, psychotechniky: psychoanalýza, skupinová psychoterapie (náročná), dále také relaxační techniky: autogenní trénink, jóga atd.

Koronární skleróza - ICHS

- teorie multifaktorové patogeneze: rizikové faktory (hypercholesterolemie, hypertenze, kouření, poz. RA), chování typu A jako nejlépe ověřený faktor v PS medicíně
- Dunbarová: koronární osobnost: nutkavé úsilí, pilná práce, sebeovládání, velká potřeba dostat se nahoru
- koncepce chování typu A: nadměrná soutěživost, snaha po úspěchu, agresivita (často silně potlačovaná), časová tíseň, neklid, hostilita, zvýšená bdělost, explozivita řečové amplitudy, pocit souboje s nedostatkem času a necitlivosti okolí
- **práce s pacienty po IM:** onemocnění je samo závažnou životní událostí, ohrožující pracovní a společenské postavení, stabilitu rodiny
 - o při přijetí úzkost + depresivní rozlady, ale většinou zapírání skutečnosti (obránná strategie popření), což je velmi důležité při vypořádání se s úzkostí a zlepšuje prognózu (ovšem musí být brána s mírou, musí fungovat přiměřeným způsobem)
 - o v rehabilitační fázi po propuštění z nemocnice: porucha spánku, emoční rozlady, sexuální problémy
- terapie po IM: psychofarmaka, skupinová terapie, cvičení, rekondiční tábory

Funkční obtíže

- somatické potíže: srdeční krajina

- emoce: úzkost, obava ze smrti, obava z tělesné námahy
- patogenze: neurotická porucha, podle dynam. škol roste úzkost z přetrvávajícího strachu ze ztráty mateřské či jiné důležité figury (onem. se často aktivuje v situacích ohrožení pacienta nebo jeho blízkých)

Psychosomatické respirační poruchy

- Astham bronchiale
- bolesti na hrudi - VAS nebo mezi funkční kradiálnípotíže
- TBC - ne, neboť zabírají antibiotika antituberkulózní

Bronchiální asthma

- příčiny této choroby nejsou dosud vyjasněny
- imunologicky zprostředkovaná forma - souvisí s alergiemi
- neimunologická forma při námaze, při resp. infekcích
- astmatický záchvat: kdykoliv během dne, náhle či se postupně rozvíjí
- nejasnosti v patogenezi a zřejmý vliv emočních faktorů - 7 hlavních PS onem.

Psychoanalytický směr

- rysy hysterické a kompulsivní, pacienti samotářští, náladoví s převahou depresivních rozlad, egocentrické, silná hostilita, na jedné straně plachost a na druhé straně podrážděnost, rysy závislosti
- Alexander ústřední konflikt vychází z vnitřních impulzů, které ohrožují vztah nemocného k matce. Některé matky reagují na první známky sexuální touhy malého dítěte odklonem a odmítnutím. Sexuální touha se tak stává vnitřním nebezpečím, které ohrožuje ztrátu matčiny náklonnosti (spouštěcí reakcí pro záchvaty je svatba). Nejvíce spec. rys je konflikt kolem pláč (pláč je první prostředek k volání matky, je inhibován pro strach z matčina zapuzení). Matky prokazují ambivalentní postoje, současně svádivé a odmítající - později v životě navozují obtíže důvěřovat nepředpověditelné matce. Tito pacienti mají konflikt mezi přáním důvěřovat a strachem z důvěry. tak se strach z odcizení matky soustřeďuje na verbální komunikaci, což vysvětluje postižení resp. funkcí. Astmatickému záchvatu lze porozumět jako inhibici použití expiračního aktu ke komunikaci, ať již pláčem nebo vyznáním.
- !vztah mezi matkou a dítětem (někdy zlepšení při hospitalizaci) - těsnější vztah na matku přináší uspokojení, ale také úzkost, příliš těsnou vazbou se dítě cítí i ohroženo (ztráta vlastní idnetity)
- při potlačení projevu konfliktních stavů, může dojít k záchvatu, lépe je je vyjádřit (pláčem, zlostí)
- léčba: komplexní (somatická, psychická, relaxační techniky, hypnosuggestivní techniky) a individualizovaná

Psychosomatické poruchy v gastroenterologii

- 3 oddíly trávicí trubice: první a třetí může být označena jako „sociální část“
- od narození je trávicí systém zdatnější než jiné orgány a jsou spojeny s matkou - spojena s funkcemi psychologickými a sociálními - oboustranná závislost - dítě stimuluje matku
- také souvisí s pocitem slasti - prožitek a postoj závislosti, přijímání a odmítání = orální modus
- anální modus - dítě se učí nácviku anální kázně, učí se čistotě (žádoucí/nežádoucí, přitažlivé/odpudivé, začíná si vymezovat okruh činností, které bude provádět v ústraní

1) Horní část trubice trávicí (orální modus)

Psychogenní nauzea a zvracení

- pocit ošklivosti spojený s nauzeou má významnou psychickou komponentu, která se socializací rozšiřuje na vztahy a postoje k lidem i sociálním hodnotám
- chronické zvracení - počátkem dětství

Ruminace

- volní akt, při kterém se do úst dostává ze žaludku část polknuté potravy
- vzniká jako kompenzace neuspokojivého aktu krmení (bez emočního zázemí)
- je přímo klasickým modelem vzniku PS poruchy

Aerofagie

- polykání vzduchu jako polykání vzteku a hořkosti, bezpráví

Primární neuromuskulární poruchy: achalazie, difúzní spasmus

Refluxní nemoc jícnu

Gastroduodenální vřed

- porucha agresivních a protektivních faktorů
- základní problém je potřeba závislosti (nevědomá) - potřeba souhlasu, ochrany, vstřícnosti a jedinec si tento stav zajišťuje
- konfliktní situace vzniká, jestliže je kladen požadavek samostatného rozhodnutí, obhájení vlastního názoru, postoje, při ztrátě klíčové osoby, sociálního zázemí
- léčba - posílení protektivních faktorů - pak léčba legalizuje pacientovu závislost (manželská terapie)

2) Poruchy pyloroduodenální oblasti

Cholelitiáza

- vliv životního stylu!
- vyvolávajícími faktory bývají afekty zlosti, nevraživosti, rivalry, problematika zpracování agrese

3) Poruchy tenkého střeva

Malabsorbční syndrom

Chronická intestinální pseudoobstrukce

4) Poruchy tlustého střeva

Zácpa: návyková zácpa související se životním stylem, s vlastnostmi osobnosti a jejími postoji

Crohnova nemoc (regonální enteritida) a proktokolitida

- proktokolická trias: infantilita, depresivita, potlačená agresivita
- významná ztráta blízké osoby

Syndrom dráždivého tračníku

- bolesti v břiše, dyspepsie, nutkavé defekace
- častěji u žen, začíná ve 2-3 už v dětství a adolescenci
- v anamnéze: citová karence v dětství, osiření, chronické onemocnění rodiče

- osobnost bývá popisována jako obsedantně-kompulzivní a narcisitická: perfekcionismus, puntičkářství, agresivita, privilegizace práce před zábavou a osobních vztahů
- úspěšné osoby s chudým citovým a sexuálním životem, potřeba úspěchu, stabilita v zaměstnání
- léčba: změna prostředí, omezení povinností, relaxační techniky + hypnoterapie

Psychosomatická problematika v endokrinologii

Tyreotoxikóza

- nadbytek hormonů štítné žlázy: palpitace, nesnášenlivost horka, dušnost, svalová slabost, tremor prstů, jakzyka či víček, exoftalmus.
- z psychických příznaků afektivní poruchy všech typů, podážděnost, neposednost navzdory únavě, nesoustředivost, poruchy krátkodobé paměti až delirium
- u žen mezi 30.-50. rokem
- psychoterapie podpůrná

Diabetes mellitus

! všichni postižení musí neustále brát v úvahu nepříznivý metabolický stav a nutná omezení

- dle nových klinických studií neexistuje diabetická osobnost, ale existuje souvislost mezi klinickým stavem a psychosociální problematikou
- problematiku lze pracovně rozdělit do dvou okruhů: (u DM I. typu)
 - o dopad onemocnění na osobnost a životní styl a kvalitu života
 - sdělení dg spojeno s řadou odmítavých reakcí (popření, agrese, deprese a přijetí)
 - symptomatologie především úzkostně-depresivní, reálný strach (ztráta zraku)
 - o vliv akutního a chronického stresu na průběh onemocnění
- DM II. typu může být ponekud bagatelizován, ale dopady jsou podobné jako u typu I.

Psychosomatická problematika v gynekologii a porodnictví

Poruchy menstruačního cyklu

- premenstruační syndrom
- primární dysmenorea - relaxační techniky
- hypotalamická amenorea - nutnost určitého množství tělesného tuku ⇒ při stresu a zvýšeném fyzickém výdeji, při odloučení od rodiny, nepravé těhotenství u afrických černošek, PT podpůrný význam
- metroragie
- sterilita

Sterilita

- různé příčiny (ednokrinní, neprůchodnost vaječnicků, imunologická)
- představuje pro ženu i partnera značnou psychickou zátěž ⇒ pocity deprese, hněvu a viny

Pánevní potíže bez organického patologického nálezu

Pelipatie

- kongestivní vysvětlení: příčina bolesti ve vaskulorních změnách vedoucí k edému, hyperémii
- neurogenní hypersenzitivní TRp
- psychogenní: nevědomý konflikt (ve vztahu k matce, k sexu nebo k mateřské roli), mechanismus podmiňování (může vést k bolestivému vnímání původně nebolestivých podnětů) a úzkost (může snížit práh vnímání fyziologických podnětů)

Funkční sexuální poruchy

Anorgasmie - fyz. na začátku pohlavního života, poté po traumatu, nepříznivými okolnostmi současného pohl. života nebo konsituční

Frigidita - chybění sexuální touhy a vzrušivosti

Urgentní inkontinence moči - vztah k larovovaným depresím

Gynekologické karcinomy - mohou být vnímány jako trest (např. za nedovolené sexuální aktivity)

Antikoncepce

- častý výskyt PS potíží (nauzea, zvracení, bolesti na prsou, bolesti hlavy, ztráta libida)
- mohou vzniknout pocity viny z odmítání mateřství, odmítání otcovství partnerovi, úzkost, že ATK je nepřírozená a může škodit

Sterilizace - široké rozmezí výskytu PS onem. (0-70%), jsou rizikové skupiny (mladé ženy, s manželskými problémy, s psychiatrickou anamnézou, atd.)

Interrupce

- změna vnímání oproti 60. létům, dnes především úleva
- rizikové faktory: konfliktní vztah s partnerem, negativní vztah k matce, ambivalence vůči interrupci, náboženské nebo kulturní prostředí

Těhotenství

- změny partnerských a rodinných vztahů - zvýšená potřeba pozornosti, změny sexuality
- benigní těhotenská encefalopatie - únavnost, zapomnětlivost, zmatenost
- deprese
- zvýšená úzkost (na sebe - menší míra úzkosti či na plod): obava z rodičovské role, zdraví plodu
- neuroticismus - možné konflikty v zaměstnání, sexuální maladaptace, porucha identifikace s ženskou rolí

Vývoj vazby matka - plod

1. období - od začátku gravidity po první pohyby plodu, přijetí těhotenství, aktivuje archaický vztah k matce, při zdravém vývoji žena sleduje zdraví své a dítěte
2. období - od prvních pohybů k začátku životaschopnosti mimo tělo matky, nejstabilnější část, hl. úkol je diferenciaci dítěte od sebe samé a přijetí reality přicházejícího nového jedince, ženy začínají odmítat sex
3. období - posledních 6 týdnů těhotenství - vzestup strachu a úzkosti

Porod

- optimální chování rodičky je adaptivní a kooperativní, s vědomým prožíváním stupně úzkosti (kterou je někdy vhodné zmenšovat - léky, či PT) s přijetím rozením v jeho přirozenosti

- přirozený porod předpokládá patogenetickou řadu strach - napětí - bolest (!relaxační techniky)
- Leboyerova metoda

Šestinedělí

- poporodní deprese (3.-5. den), banální příčiny: smutek, snížená sebeúcta, osamělost, iritabilita, zlost, bolesti hlavy, špatná koncentrace
- dlouhodobější po návratu z porodnice (déle než dva týdny)
- poporodní psychózy - sporné

Psychosomatické poruchy v revmatologii

Revmatoidní artritida

- jedno ze sedmi klasických PS onem.
- celkové zánětlivé onem. pojivové tkáně, které se projevuje postupnou destrukcí kloubních struktur a někdy i chorobnými změnami na vnitřních orgánech
- v anamnéze nacházíme v období před vznikem choroby stresové situace fyzikálního, biologického nebo psychosociálního charakteru
- starší studie prokazují existenci obecné osobnostní struktury: rigidita, konformní, perfekcionistická, depresivní, potlačující hostilitu, kontrolující se, špatně adaptovaná v rodině a v profesi ⇒ novější výzkumy poukazují na metodologické problémy většiny těchto studií - tyto rysy jako reakce na onemocnění, které je chronické, invalidizující a bolestivé, naplňuje člověka pocity beznaděje a odsuzuje k pasivitě a závislosti
- potíže v sexuálním životě, jsou opuštěni
- kumulace některých negativních zážitků a životních zkušeností (také u pac. s juvenilní RA a ankylozující spondylitis), které snižují odolnost jedince vůči zátěži - uvádějí psych. deprivaci v dětství, matka citově nestálá, otec chladný a vyžadující disciplínu ⇒ v dětství vzniká tendence k potlačování agresivních a hostilních postojů a tendence k sebeomezování a obrácení agresivity dovnitř
- s tím souvisí nadměrná motorická aktivita, záliba ve sportu a náročné práci
- nejvýznamnější stresový faktor je uváděna ztráta blízké osoby (i odchod dětí z rodiny)
- léčba: PT podpurná, na snížení bolesti hypnóza

Degenerativní onemocnění kloubů

Metabolické kostní choroby

Psychosomatické poruchy v dermatologii

Psychodermatologie:

- význam mimoslovní komunikace
- viditelnost kožních reakcí vyvolaných emocemi
- hmatové vnímání kůže
- kůže ve funkci sexuality
- čistá kůže jako symbol osobní přitažlivosti
- vývoj od běžné péče o zevnějšek k přehnané činnosti, která kůži poškozuje
- spec. psych. účinek hospitalizace a lokální léčby na kožním oddělení

! dermatologickou léčbu nutno doplnit ještě psychologickou léčbou

Atopický ekzém

- geneticky fixované dědičné onemocnění, jehož podkladem je pravděpodobně zvláštní druh vrozené alergie anafylaktického typu, označované jako atopie
- v RA: AB, senná rýma, migréna, atopickou dermatitidu
- dermorespirační syndrom - společně ještě resp. alergóza
- většinou astenici s odlupující se kůží, se sníženou tvorbou mazu a patu, s anemickým dermatografismem a neurovegetativní labilitou
- tři období: kojenecké, dětské a dospělé
- atopická konstituce je chápána jako zvýšený dědičná sklon k akutním somatickým reakcím přecitlivělosti na alergeny z prostředí
- léčba: životní návyky a PT (hypnóza u dětí, autogenní trénink u dospělých)